

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

28 päivänä lokakuuta 1994

Lausunto n:o 18

Sosiaali- ja terveystalioikunnalle

Eduskunta on lähettäessään 4 päivänä loka-kuuta 1994 hallituksen esityksen n:o 210 laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta perustuslakivalioikuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivalioikunnan on annettava asiasta lausuntonsa sosiaali- ja terveystalioikunnalle.

Valioikunnassa ovat olleet kuultavina ylitar-kastaja Kari Ilmonen sosiaali- ja terveystminist-riöstä, professori Mikael Hidén ja oikeustieteen lisensiaatti Heikki Karapuu. Valioikunta on li-säksi saanut professori Kaarlo Tuorilta kirjalli-sen lausunnon, joka on liitetty valioikunnan asia-kirjoihin.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivalioikunta esittää kun-nioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan kotihoidon tuen pe-rusosaa tarkistettavaksi. Lakiehdotus liittyy val-tion vuoden 1995 talousarvioesitykseen. Ehdot-tettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995 kuitenkin siten, että eräitä säännöksiä sovelletaan 1.4.1995 alkaen.

Esityksen säätämisjärjestysperustelujen mu-kaan sairausvakuutuslaissa tarkoitettujen äi-tiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäispäi-väraha ovat valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 mo-mentin säätämisasiakirjojen mukaan perustur-vaetuksia. Sairausvakuutuslain 22 §:n 1 mo-mentin nykyisen sanamuodon mukaan mainittu-jen etuuksien määrä on sama kuin tuossa laissa tarkoitettun päivärahan määrä, kuitenkin vähin-tään lasten kotihoidon tuesta annetun lain mu-kaisen perusosan määrä päiväältä. Tällä vuonna 1993 säädetyllä sairausvakuutuslain muutoksel-la kyseisten etuuksien taso on noussut merkittä-västi lain mukaisen vähimmäispäivärahan mää-rää korkeammalle. Niiden nykyistä vähimmäis-

tasoa ei voida siten enää pitää sellaisena vähim-mäistoimeentulotasona, jota valtiopäiväjärjes-tyksen 66 §:n 7 momentissa tarkoitetaan. Ehdot-tetun tuen tason tarkistuksen ei näin ollen voida katsoa heikentävän toimeentulon lakisääteistä perusturva. Asian tulkinnanvaraisuuden vuoki-si hallitus on kuitenkin pitänyt suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivalioikunnan lau-sunto.

Valioikunnan kannanotot

Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin kannalta merkityksellisistä perusturvaetuksista sisältyi luettelo asianomaiseen hallituksen esityk-seen n:o 234/1991 vp. Mietinnössään n:o 7/1992 vp valioikunta luonnehti tätä luetteloa mahdolli-simman kattavaksi tarkoitetuksi vähimmäisluet-teloksi. Siinä ei ole mainittu kotihoidon tukea. Valioikunnan käsityksen mukaan tämän etuuden suuruuden tarkistaminen ei sinänsä olekaan toi-menpide, jota olisi arvioitava valtiopäiväjärjes-tyksen 66 §:n 7 momentin kannalta.

Mainituissa luettelossa perusturvaetuksina pidettyjen äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vä-himmäismäärä on sittemmin vuonna 1993 sääde-tyllä lainmuutoksella sidottu kotihoidon tuen perusosaan. Nyt ehdotettu kotihoidon tuen tar-kistus vaikuttaa siten suoraan myös näiden pe-rusturvaetuksien vähimmäistasoon, joten täl-laisen heijastusvaikutuksen osalta lakiehdotusta on tarkasteltava suhteessa valtiopäiväjärjestyk-sen 66 §:n 7 momenttiin.

Kyseisten sairausvakuutuslaissa säädettyjen etuuksien sitominen kotihoidon tuen perusosaan merkitsi aikanaan niiden määrän korottamista. Valtiosääntöoikeudellisesti oleellista on kuiten-kin se, että nyt ehdotettu lainsäädäntötoimi joh-taisi näiden etuuksien vähimmäismäärän pie-nenemiseen siitä, miksi se määräytyisi nykyisen lain mukaan. Lakiehdotuksen 8 §:n mukaista toi-

menpidettä joudutaan tutkimaan valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentista käsin, sillä tämän perustuslainkohdan sanamuoto kattaa yleisesti toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikennykset. Kunkin lakiehdotuksen mahdollinen toimeentulon perusturvaa heikentävä vaikutus on niin ollen arvioitava voimassa olevaan lakiin nähden eikä esimerkiksi valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin voimaantulohetken aikaisen lainsäädännöllisen tilanteen perusteella.

Valiokunta on mietintöön n:o 7/1992 vp perustuen noudattanut käytäntöä, jonka mukaan perusturvaetuudet nauttivat lähtökohtaisesti institutionaalista suojaa, joskin yksittäisen etuuden saamisedellytyksiä voidaan tarkistaa jonkin verran ja vähäisesti sen suuruuttakin, kunhan etuuden edelleenkin saavat riittävän suurena ne, joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämätön toimeentulon perusturvan kannalta.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäis-suuruuden määrittävä kotihoidon tuen perusosa on voimassa olevan lain perusteella 1 951 markkaa kuukaudessa. Perusosan määrä tarkistetaan kalenterivuositain TEL-indeksiin mukaan. Näin tarkistettu etuuden suuruus on tänä vuonna 1 958 markkaa. TEL-indeksiä koskevan arvion mukaan se olisi ensi vuonna 1 987 markkaa.

Esityksessä ehdotetaan perusosan määräksi 1 875 markkaa kuukaudessa. Lain voimassa olevan 28 §:n 1 momentin johdosta esityksessä katsotaan, että tämä markkamäärä vastaisi vuodelle 1992 vahvistettua TEL-indeksilukua ja että näin ollen perusosan määrän voidaan arvioida olevan ensi vuonna 1 910 markkaa.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, varapuheenjohtaja Alho sekä jäsenet Jansson, Kaari-

Kotihoidon tuen perusosa ja sen myötä kyseisten perusturvaetuuksien vähimmäismäärä pieneneisi tähän vuoteen verrattuna 48 markkaa kuukaudessa ja voimassa olevan lain mukaisesti määräytyvään ensi vuoden tasoon nähden 77 markkaa. Valiokunnan käsityksen mukaan tämän suuruinen, kansaneläkelakiin perustuvia etuuksia markkamääräisesti jo pienempien perusturvaetuuksien tason pienentäminen merkitsee toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämistä, minkä vuoksi lakiehdotuksen käsittelyssä on noudatettava valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin säännöksiä. Lakiehdotus voidaan kuitenkin käsitellä ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta, jos äitiys-, isyys- ja vanhempainraha rajataan 8 §:n 2 momentin muutoksen vaikutusten ulkopuolelle. Nämä etuudet tulee jättää myös mainitun muutoksen toteuttamiseen muutoin kytkeytyvien, lain nykyisestä 28 §:n 1 momentista aiheutuvien vaikutusten ulkopuolelle (vrt. PeVL 16/1994 vp).

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja että se voidaan, jollei valiokunnan 8 §:n 2 momentista tekemää valtiosääntöoikeudellista huomautusta oteta asianmukaisesti huomioon, mainitun pykälän 7 momentin säännökset huomioon ottaen jättää lepäämään.

lahti, Koskinen, Laine, M. Laukkanen, J. Leppänen, Mölsä, Nikula, Varpasuo, Viljanen, Vuoris-
to ja Väistö.